

ศีล สมาธิ ปัญญา กัยการจัดการความขัดแย้งในชุมชนไทย Morality, Concentration, Wisdom Conflict Management in Thai Communities

สุวิทย์ เอี่ยมสะอาด

Suwit Aimsaard

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

*Corresponding Author E-mail: Email:suwitxeyimsaxad6@gmail.com

Received: 7 May 2025 ; Revised: 21 June 2025 ; Accepted: 21 June 2025

บทคัดย่อ

การจัดการความขัดแย้งในชุมชนไทยนับเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว โดยเฉพาะภายใต้บริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางความเชื่อ วิถีชีวิต และผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน บทความนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ภายใต้ชื่อ “โมเดลไตรสิกขาเพื่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชนไทยอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา มาเป็นแนวทางการจัดการความขัดแย้งอย่างสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทย ศีลทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา ลดการกระทบกระทั่งและส่งเสริมการประพฤติอยู่ในกรอบจริยธรรมของชุมชน สมาธิมีบทบาทในการควบคุมอารมณ์ ความคิด และความโกรธ ทำให้เกิดภาวะจิตใจที่สงบนิ่ง พร้อมเปิดรับความคิดเห็นของผู้อื่น ส่วนปัญญาทำหน้าที่วิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีเหตุผล มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม และตัดสินใจอย่างเป็นธรรม การดำเนินการตามแนวทางไตรสิกขาในกระบวนการจัดการความขัดแย้งจึงก่อให้เกิดทักษะสำคัญ ได้แก่ การฟังอย่างเข้าใจ (empathetic listening) การสื่อสารอย่างเปิดเผย และการเจรจาเชิงประนีประนอม ซึ่งนำไปสู่ความสงบสุขและความมั่นคงในระดับชุมชน โมเดลที่พัฒนาขึ้นนี้จึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการแปรเปลี่ยนพลังของความขัดแย้งไปสู่การสร้างสรรค์ระบบความสัมพันธ์เชิงบวกที่ยั่งยืน ลดโอกาสในการเกิดความรุนแรง และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนไทยในมิติที่ลึกซึ้งและเป็นธรรมชาติของสังคมวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การจัดการความขัดแย้ง, ไตรสิกขา, ชุมชนไทย, พหุวัฒนธรรม

Abstract

Conflict management in Thai communities is a critical issue that significantly impacts long-term social stability, especially within the context of multicultural societies characterized by diverse beliefs, lifestyles, and interests. This article presents a new body of knowledge under the concept of the “Tri-Sakha Conflict Resolution Model for Thai Communities”, which

integrates key Buddhist principles—Sīla (morality), Samādhi (concentration), and Pañña (wisdom)—as a culturally appropriate framework for sustainable conflict management in Thai society. Sīla governs physical and verbal conduct, helping reduce interpersonal clashes and encouraging behavior aligned with communal ethics. Samādhi plays a vital role in emotional regulation, calming the mind and fostering openness to differing perspectives. Pañña provides the ability to analyze situations rationally, prioritize the common good, and make fair decisions without being clouded by bias or emotion. The implementation of these three principles in conflict resolution nurtures essential skills such as empathetic listening, transparent communication, and collaborative negotiation, which are key to achieving peace and cohesion within communities. This model thus serves as a strategic tool that transforms conflict from a destructive force into a creative opportunity for strengthening positive social relationships. It reduces the potential for violence and promotes deep-rooted, culturally resonant development in Thai communities. Ultimately, it offers a sustainable approach to peacebuilding that aligns with the spiritual and cultural values embedded in Thai society.

Keywords: Conflict Management, Tri-Sikkha, Thai Community, Multiculturalism

บทนำ

ในบริบทของสังคมไทยซึ่งมีลักษณะพหุวัฒนธรรม ความขัดแย้งในชุมชนเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือแม้แต่ความเชื่อต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวคิดเรื่อง “ศีล สมาธิ ปัญญา” ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางการพัฒนาตนและสังคมที่สามารถนำมาใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสร้างความสมดุลในระดับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาเกรียงศักดิ์ โสภากุล, 2562; สารวัตร พิงไทย, 2568)

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ชุมชนไทยจำนวนมากเผชิญกับความขัดแย้งที่แฝงอยู่ในโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความแตกต่างทางผลประโยชน์ และระบบคุณค่าที่ไม่สอดคล้องกัน ความขัดแย้งเหล่านี้หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม จะนำไปสู่ความรุนแรงทั้งในระดับปัจเจกและสังคม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา โดยเฉพาะศีลในการควบคุมพฤติกรรม สมาธิในการควบคุมอารมณ์ และปัญญาในการใช้เหตุผล สามารถช่วยลดความตึงเครียดและส่งเสริมการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน (ศิริวรรณ บัวโชติ, 2564; พระศุภสิทธิ์ สิวังโส, 2567)

ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลัก “ศีล สมาธิ ปัญญา” ในบริบทของการจัดการความขัดแย้งในชุมชนไทย โดยอิงจากกรณีศึกษาและแนวทางการดำเนินงานจริงของชุมชนในหลายภูมิภาค เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางเชิงบูรณาการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในระดับนโยบายและ

การปฏิบัติ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติและยั่งยืน

ความหมายของศีล สมาธิ ปัญญา

หลัก “ศีล สมาธิ ปัญญา” หรือที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” (Sila, Samadhi, Panna) ถือเป็นแก่นคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาในการฝึกอบรมและพัฒนาจิตใจของมนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยศีลหมายถึงการรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย สมาธิหมายถึงการตั้งมั่นของจิตใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน ส่วนปัญญาคือการรู้เห็นตามความเป็นจริงของสรรพสิ่ง โดยทั้งหมดล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการนำไปสู่การพ้นทุกข์อย่างแท้จริง

พระมหาจิตร ภาณุ อาจารย์คุตโต (2564) อธิบายว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาแบบองค์รวมในพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมภายนอกกับการเจริญสติและปัญญาอย่างลึกซึ้ง โดยศีลเปรียบเสมือนรากฐาน สมาธิเป็นแกนกลาง และปัญญาเป็นยอดแห่งการรู้แจ้งในธรรม ซึ่งจำเป็นต้องฝึกฝนควบคู่กัน

ปาริชาติ เปรมาวิชัย (2566) ระบุว่า ศีล สมาธิ ปัญญา มิใช่เพียงหลักธรรมเพื่อพัฒนาตน แต่ยังเป็นหลักปรัชญาที่สามารถประยุกต์ใช้ในงานบริหาร การศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเมื่อปัญญาถูกเสริมด้วยสมาธิและมีศีลเป็นรากฐาน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก็จะเพิ่มพูนยิ่งขึ้น (ปาริชาติ เปรมาวิชัย, 2566)

พระมหาโกศล ธีรปัญญา (2567) ชี้ให้เห็นว่า ไตรสิกขาเป็นหนทางสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยเฉพาะการศึกษาที่เน้นพัฒนาปัญญาจะต้องมีสมาธิรองรับ และสมาธิก็จะมั่นคงก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติมีศีลเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ไตรสิกขามีใช้แนวทางแยกส่วน แต่เป็นกระบวนการเดียวกันอย่างเป็นองค์รวม

พระครูภัทรจิตตาภรณ์ (2565) ให้ความหมายว่า ไตรสิกขา คือ “ศาสตร์แห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต” โดยชี้ว่าเมื่อศีลทำให้กาย วาจาสะอาด สมาธิทำให้จิตนิ่ง และปัญญาทำให้เข้าใจธรรมชาติของชีวิตได้ชัดเจน จึงสามารถสร้างสมดุลในการดำเนินชีวิตทั้งในระดับปัจเจกและสังคมได้อย่างยั่งยืน

การเรียนรู้ตามไตรสิกขา คือ การบูรณาการคุณธรรมภายในกับความรู้ภายนอก โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีก้าวหน้า การมีศีล สมาธิ ปัญญา จะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างมีสติ รอบคอบ และมีเป้าหมายที่ถูกต้อง (พระมหาพงศกร สิมพา, 2567)

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา คือ ระบบการศึกษาเชิงจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีองค์ประกอบหลักคือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ศีลเป็นรากฐานของการควบคุมตน สมาธิเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิต และปัญญา คือ ความเข้าใจในสังขารธรรม การศึกษาและฝึกฝนไตรสิกขานำไปสู่การพัฒนาตนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยสามารถประยุกต์ใช้ได้หลากหลายบริบททั้งส่วนบุคคล องค์กร และชุมชน

ความสำคัญของศีล สมาธิ ปัญญา

หลักไตรสิกขา หรือ “ศีล สมาธิ ปัญญา” เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์ในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในบริบทของสังคมร่วมสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ศีลเป็นหลักการควบคุมพฤติกรรมภายนอก

สมาธิคือการอบรมภาวะจิตใจให้แน่นและปัญญาเป็นการพัฒนาความรู้แจ้งในสังขารธรรม ทั้งสามประการนี้ จึงทำหน้าที่เกื้อหนุนกันในการยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์ทั้งด้านจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน

ในยุคดิจิทัลที่ผู้คนเผชิญกับสื่อและสิ่งเร้ามากมาย หลักไตรสิกขาจึงมีบทบาทเป็นเครื่องมือฝึกฝน จริยธรรมและเสริมสร้างคุณธรรมภายใน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจที่มีจริยธรรม (พระมหา โทศล อธิปญโญ, 2567) ไตรสิกขาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนา สมรรถนะภายในที่ไม่สามารถประเมินค่าได้จากทักษะภายนอกเท่านั้น เช่น ความอดทน ความมีวินัย และ ความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ (ปาริชาติ เปรมวิชัย, 2566) ไตรสิกขาไม่เพียงเป็นหลักการ ทางศาสนา แต่ยังเป็นระบบการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะชีวิตในเชิงจริยธรรม และสามารถประยุกต์ใช้ในระบบ การศึกษาเพื่อปลูกฝังความดีงามให้แก่เยาวชน (พระมหาจิตร ภาณุ อาจารย์คุดโต, 2564)

พระครูภัทรจิตตาภรณ์ (2565) เสนอว่าไตรสิกขา คือ “ศาสตร์แห่งชีวิต” ที่ส่งเสริมให้มนุษย์ดำรงชีวิต อย่างมีสติ และสามารถควบคุมตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยเฉพาะในบริบทการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

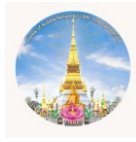
ศรชัย ท้าวมิตร (2562) ระบุว่าศีล สมาธิ ปัญญา เป็นพลังภายในที่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ เมื่อ แต่ละบุคคลฝึกฝนและปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยมองว่าสิ่งนี้คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า ไตรสิกขาเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างคนดีและคนเก่งอย่างแท้จริง โดยเน้นการพัฒนา อย่างสมดุลทั้งด้านกาย วาจา ใจ และปัญญา การให้ความสำคัญกับศีล สมาธิ ปัญญา ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อระดับ ปัจเจก แต่ยังสร้างรากฐานให้กับชุมชนและสังคมที่มีความมั่นคงทางจริยธรรมและสันติสุขในระยะยาว

ความหมายของการจัดการความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้ง (Conflict Management) หมายถึง กระบวนการหรือกลยุทธ์ในการควบคุม จัดระเบียบ หรือประสานความแตกต่างของความคิดเห็น ผลประโยชน์ หรือค่านิยมระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงและสร้างสรรค์แนวทางความร่วมมือ (สัญญา บริสุทธิ์, 2564) การจัดการความ ขัดแย้งไม่ได้มุ่งหมายให้ “ความขัดแย้งหมดไป” แต่เน้นการแปรเปลี่ยนพลังของความขัดแย้งให้เป็นพลังเชิง บวกเพื่อการพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

สัญญา บริสุทธิ์ (2564) อธิบายว่า การจัดการความขัดแย้งคือศิลปะของผู้ผู้นำในการลดแรงกดดันจาก ความขัดแย้งให้น้อยลงโดยไม่ทำลายความสัมพันธ์ โดยกระบวนการนี้ต้องอาศัยทักษะในการเจรจา การ ประนีประนอม และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมได้ การจัดการ ความขัดแย้งตามแนวพุทธ คือ การแสวงหาทางสายกลางโดยไม่ใช้อำนาจหรืออารมณ์เข้าจัดการ แต่ใช้หลัก เมตตา กรุณา และเหตุผลในการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างคู่ขัดแย้ง เพื่อสร้างความสามัคคีในองค์กรหรือ ชุมชน (พระครูโสภณ วิธานวัตร, 2567) การจัดการความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพคือการเข้าใจความต่างทั้งใน เชิงผลประโยชน์และเชิงคุณค่า และมุ่งเน้นกระบวนการเจรจาต่อรองร่วมกันเพื่อหาจุดสมดุลให้แก่ทั้งสองฝ่าย โดยเน้นการรับฟังและให้เกียรติความคิดเห็นของทุกคน (สมานศิริ เจริญสุข, 2565) การจัดการความขัดแย้งใน องค์กรรัฐสามารถพัฒนาได้ผ่านการไกล่เกลี่ย โดยสร้างระบบการสื่อสารที่ชัดเจน ลดอคติ และเปิดโอกาสให้ทุก ฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะนำไปสู่ความสงบสุขอย่างยั่งยืน (พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, 2567)

การจัดการความขัดแย้งต้องมีความเข้าใจในพลวัตขององค์กร การเรียนรู้ร่วมกัน และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง จึงจะสามารถวางระบบการทำงานที่ลดความขัดแย้งและสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ (ปิยะมาศ สีสวัสดิ์วิชัย, 2567)

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งเป็นศาสตร์และศิลป์ที่สำคัญยิ่งในสังคมยุคใหม่ เนื่องจากความขัดแย้งมิใช่สิ่งที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่สามารถบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ โดยอาศัยกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วม การประนีประนอม และความเข้าใจในความต่างอย่างมีสติ

องค์ประกอบของการจัดการความขัดแย้ง

การจัดการความขัดแย้งในเชิงวิชาการประกอบด้วยกระบวนการและองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่ทำให้สามารถระงับ ปรับเปลี่ยน หรือเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งให้เป็นโอกาสในการพัฒนา โดยทั่วไป องค์ประกอบของการจัดการความขัดแย้งมักครอบคลุม 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

- 1) การรับรู้ความขัดแย้ง (conflict perception)
- 2) การสื่อสาร (communication)
- 3) กระบวนการเจรจา/ไกล่เกลี่ย (negotiation/mediation)
- 4) การจัดการทางอารมณ์
- 5) การกำกับดูแลเชิงระบบ

องค์ประกอบของการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย: 1) ความสามารถในการระบุนสาเหตุความขัดแย้ง, 2) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ, 3) การสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ และ 4) การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพภายในองค์กร (Kalanet et al., 2024) องค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ การประเมินความขัดแย้งเบื้องต้น (Initial Assessment), การเลือกวิธีจัดการ (Strategy Selection) และการสรุปบทเรียน (Learning from Conflict) โดยเชื่อว่าผู้นำองค์กรควรมีทักษะในการเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของความขัดแย้ง (สมานศิริ เจริญสุข, 2565) การใช้เมตตาและกรุณาในกระบวนการจัดการความขัดแย้ง การเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการสร้างศรัทธาร่วมกัน เพื่อแปรเปลี่ยนพลังลบให้เป็นพลังสร้างสรรค์ (พระครูโสภณวิธานวัตร, 2567) องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความขัดแย้งคือผู้นำต้องมี EQ (Emotional Intelligence), ทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (constructive communication) และทักษะการไกล่เกลี่ย (mediation skills) ที่สามารถลดความตึงเครียดได้อย่างเป็นธรรมชาติ (สัญญา บริสุทธิ์, 2564) การจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัย 3 องค์ประกอบคือ ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา (analytical capacity), ความยืดหยุ่นในการตัดสินใจ (decision flexibility) และการติดตามผลลัพธ์ (follow-up evaluation) (ปิยะมาศ สีสวัสดิ์วิชัย, 2567)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการความขัดแย้งครอบคลุมทั้งด้านทักษะ การตัดสินใจ จริยธรรม และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้สามารถแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นโอกาสในการพัฒนาองค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการจัดการความขัดแย้ง

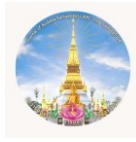
ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทั่วไปในทุกสังคมและทุกองค์กร โดยเฉพาะในยุคสมัยที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางความคิด วัฒนธรรม และผลประโยชน์ หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ความขัดแย้งสามารถนำไปสู่ปัญหาทางสังคมที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในระดับบุคคลจนถึงระดับประเทศ ในทางกลับกัน หากมีการจัดการอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ความขัดแย้งสามารถกลายเป็นพลังในการพัฒนาและนวัตกรรมทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความขัดแย้งเป็นกลไกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในองค์กร และหากบริหารจัดการอย่างเหมาะสม จะเป็นเครื่องมือผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก โดยเฉพาะเมื่อองค์กรใช้ความขัดแย้งเพื่อทบทวนและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้น (สมานศิริ เจริญสุข, 2565) บทบาทของการไกล่เกลี่ยในหน่วยงานภาครัฐ โดยชี้ว่าการจัดการความขัดแย้งไม่เพียงป้องกันปัญหา แต่ยังเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความเข้าใจ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานและความสามัคคีในระยะยาว (พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, 2567) การจัดการความขัดแย้งมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนผ่านขององค์กรในยุคดิจิทัล โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการยอมรับความเปลี่ยนแปลง ลดแรงต้าน และสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ (ปิยะมาศ สือสวัสดิ์วิชัย, 2567) การจัดการความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพในสถาบันการศึกษาส่งผลต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำ การลดอคติ และการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง การจัดการความขัดแย้งในระดับระหว่างประเทศ โดยเฉพาะบทบาทของไทยในความขัดแย้งทางการเมืองของเมียนมา โดยเน้นว่าความสามารถในการจัดการความขัดแย้งสะท้อนถึงศักยภาพทางการทูตและความมั่นคงในภูมิภาค

สรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงและพัฒนาการของทั้งองค์กรและสังคม การมีระบบจัดการที่ดีจะช่วยแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากพลังทำลายล้างให้กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนสู่ความเปลี่ยนแปลงในทางบวก

บทสรุป

การจัดการความขัดแย้งในชุมชนไทยเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการดำรงชีวิตร่วมกันภายใต้ความหลากหลายของวัฒนธรรม ความเชื่อ และผลประโยชน์ การบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ “ไตรสิกขา” ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา จึงนับเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมกับโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ซึ่งมุ่งเน้นการดำเนินชีวิตอย่างสงบและสันติ โดยศีลมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมภายนอกให้อยู่ในขอบเขตแห่งความเหมาะสม สมาธิช่วยลดแรงกระตุ้นทางอารมณ์ และปัญญาช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบคอบและเป็นธรรม

การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้กับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนไทย ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการฟังอย่างเข้าใจ ลดอคติ และสนับสนุนให้เกิดกระบวนการสื่อสารที่เปิดกว้าง ซึ่งเป็นรากฐานของการไกล่เกลี่ยอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแนวคิดเชิงสร้างสรรค์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยไม่เน้นการเอาชนะกันด้วยอารมณ์

หรืออำนาจ แต่เน้นที่การประนีประนอมและการเห็นคุณค่าของกันและกัน อันเป็นแนวทางที่ยั่งยืนในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป ศิล สมาธิ ปัญญา ไม่เพียงแต่เป็นหลักธรรมที่ยกระดับจิตใจในทางธรรมเท่านั้น หากยังสามารถเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการบริหารความขัดแย้งในระดับชุมชนที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง การส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกฝนหลักไตรสิกขาในระดับชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม และสร้างรากฐานของสันติสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืน

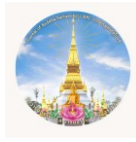
องค์ความรู้ใหม่

“โมเดลไตรสิกขาเพื่อการจัดการความขัดแย้งในชุมชนไทยอย่างยั่งยืน”

ในบริบทของสังคมไทยที่ประกอบด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และผลประโยชน์ การจัดการความขัดแย้งในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่สอดคล้องกับรากฐานคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของคนไทย องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์นี้คือการประยุกต์ใช้หลัก “ไตรสิกขา” ซึ่งประกอบด้วย ศิล สมาธิ และปัญญา เป็นกลไกสำคัญในการ ป้องกัน แก้ไข และเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง ไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

ศิลป ทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมภายนอก ลดการกระทบกระทั่งในระดับกาย วาจา ช่วยให้สมาชิกในชุมชนประพฤติดูอยู่ในกรอบแห่งจริยธรรม

สมาธิ ช่วยปรับภาวะทางอารมณ์ ทำให้ผู้ที่มีส่วนร่วมสามารถระงับความโกรธ ลดอคติ และเปิดรับมุมมองของผู้อื่น

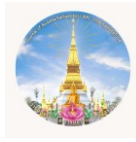

ปัญญา เป็นกลไกวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล เห็นประโยชน์ส่วนรวม และตัดสินใจอย่างเป็นธรรม โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อารมณ์หรืออคติ

ภาพที่ 1

จากกระบวนการทั้งสามนี้ จึงก่อให้เกิด การฟังอย่างเข้าใจ (empathetic listening) การสื่อสารอย่างเปิดเผย และการเจรจาเชิงประนีประนอม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความสงบสุขและความมั่นคงในระดับชุมชน การดำเนินกระบวนการทั้งสามอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กันนี้จะส่งผลให้ชุมชนสามารถแปรเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ สร้างระบบความสัมพันธ์ที่มั่นคง ยั่งยืน และปราศจากความรุนแรง

เอกสารอ้างอิง

- ปาริชาติ เปรมวิชัย. (2566). หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(1), A-34–A-41.
- ปิยะมาศ สือสวัสดิ์วัฒน์. (2567). อิทธิพลของการบริหารสมัยใหม่ พลวัตการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การจัดการความขัดแย้ง และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อการจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(1), 15–34.
- พระครูโสภณวิธานวัตร. (2567). การจัดการความขัดแย้งในองค์กรเชิงพุทธสู่ความสามัคคีที่ยั่งยืน. *วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์*, 2(3), 20–33.
- พระครูใบฎีกาหัตถ์ กิตตินโนโท. (2565). ไตรสิกขา: ศาสตร์แห่งการพัฒนาเส้นทางชีวิต. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 106–110.
- พระปราโมทย์ วาทโกวิโท. (2567). กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยเพื่อขจัดความขัดแย้งในองค์กรภาครัฐ. *วารสารปัญญาและคุณธรรม*, 1(3), 1–10.
- พระมหาจิตรภาณ อาจารย์คุดโต (สรวงสิงห์). (2564). ไตรสิกขา: รูปแบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา. *วารสารนิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 7(2), 37–49.
- พระมหาเกรียงศักดิ์ โสภากุล. (2562). พุทธวิธีแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 1(2), 25–32.
- พระมหาโกศล ธีรปัญญา. (2567). ไตรสิกขากับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม*, 10(2), 373–392.
- พระมหาพงศกร สิมพา. (2567). กระบวนการเรียนรู้จิตวิศกรรมบูรณาการหลักไตรสิกขา. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(1), 269–278.
- พระมหาศุภนันท์ วรปัญญา (ว่องมงคลเดช), สิทธิโชค ปาณะศรี, และ พระครูวิจิตรศีลาจาร. (2567). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกะพังสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 9(3), 245–256.
- ศรชัย ท้าวมิตร. (2562). การพัฒนาสังคมด้วยหลักไตรสิกขา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 24(1), 18–28.
- ศิริวรรณ บัวโชติ, และ กัมปนาท วงษ์วัฒน์พงษ์. (2564). การบริหารการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธธรรม. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(2), 342–353.
- สัญญา บริสุทธิ์. (2564). คุณลักษณะผู้นำกับการจัดการความขัดแย้ง. *มนุษยสังคมสาร (มสส.)*, 19(2), 229–251.
- สาโรจน์ พึ่งไทย. (2568). การพัฒนาความผูกพันในองค์กรโดยพุทธสันติวิธี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 13(1), 222–233.
- สมาน ศิริเจริญสุข. (2565). ภาวะผู้นำกับการจัดการความขัดแย้ง. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(6), 301–316.

สายฝน กาลเนตร, อภิสิตธิ์ สมศรีสุข, และคณะ. (2567). องค์ประกอบของการจัดการความขัดแย้งของ
ผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 3(5), 32-41.